

"Mana ekonomika" materiāli padziļinātā kursa "Sociālās zinātnes II" ekonomikas jautājumu apguvei

Santa Kazaka

"Skola 2030" mācību satura
izstrādes vadītāja

2022. gada 24. augusts

Nodarbības saturs:

**"Mana ekonomika"
atbalsts "Sociālās
zinātnes II" kursa apgūvē**

**Mērķi un saturs "Mana
ekonomika" materiāliem
padziļinātam kursam**

**Ieteikumi darba
plānošanai, izmantojot
"Mana ekonomika"**

"Sociālās zinātnes II" kursa satura pārskats

Taisnīga sabiedrība un valsts	Tiesiskums mūsdienu sabiedrībā	Inovatīva pārvaldība un globāla konkurētspēja	Cilvēkkapitāls un ilgtspēja
25 stundas	35 stundas	40 stundas	40 stundas
Sociālās uzņēmējdarbības projekts/pilsoniskās līdzdalības iniciatīva			
70 stundas			

Sasniedzamo rezultātu grupas

Sasniedzamo rezultātu veids	Sasniedzamo rezultātu grupa
Zināšanas un izpratne	Skaidro jēdzienu, simbolu nozīmi.
	Skaidro procesus sabiedrībā, cēloņsakarības, izmaiņas un sociālo procesu mijiedarbību.
Prasmju grupas	Lieto situācijai atbilstošu sociālo zinātņu terminoloģiju, konceptus, atsauces uz teorētiskām nostādnēm.
	Izvērtējot avotus, iegūst nepieciešamo papildu informāciju (kvantitatīvus un kvalitatīvus datus) par apskatāmo gadījumu, izvēlas galveno informāciju, lai analizētu gadījumu.
	Modelē ekonomiskus procesus, izmantojot statistikas datus un ekonomiskās likumsakarības.
	Pierāda apgalvojumu, izmanto nepieciešamo argumentācijas veidu, demonstrē prasmi loģiski saistīt premisas ar secinājumiem un balstīties tajos, atklājot cēloņsakarības.
	Lieto analītiskās domāšanas prasmes, veicot aprēķinus, piemērojot normatīvos aktus.
	Pašvadītā mācīšanās: plāno, uzrauga, izvērtē savu mācīšanos.
Ieradumi	Pilsoniskā līdzdalība: izskaidro problēmu sabiedrībā un identificē iespējas situācijas risinājumam, pamato savu nostāju, balstoties vērtībās, uzņemas iniciatīvu, prognozē iespējamo ilgtermiņa ietekmi uz sabiedrību kopumā vai kādiem atsevišķiem procesiem sabiedrībā.
	Sadarbība: rīkojas solidāri un atbildīgi, uzklausa un ciena citus.
Zināšanu, izpratnes, prasmju un ieradumu kombinācija	Gadījuma analīze: meklē informāciju/datus un novērtē tos, izmanto teorētiskās likumsakarības/salīdzina modeļus, analizē un secina, pamato secinājumu.
	Sociālas problēmas risināšana: definē problēmu, pēta un analizē problēmu, piedāvā risinājumu, piedāvā risinājuma īstenošanas plānu.

"Mana ekonomika" tēmas "Cilvēkkapitāls un ilgtspēja" uzdevumu veidi

Apakštēma Uzdevums	1. Ilgspēja	2. Ieguldījumi cilvēkkapitālā	3. Intelektuālais kapitāls	4. Finanšu līdzekļu pārvaldība	5. Valsts politika
1. uzdevums	Informācijas pratība	Informācijas pratība, skaidrošana	Informācijas pratība, skaidrošana	Informācijas pratība, skaidrošana, analītiska spriešana, gadījumu analīze	Analītiska spriešana
2. uzdevums	Informācijas pratība	Informācijas pratība, skaidrošana, argumentēšana, analītiska spriešana	Gadījumu analīze, argumentēšana	Informācijas pratība, skaidrošana, analītiska spriešana	Analītiska spriešana, modelēšana
3. uzdevums	Informācijas pratība	Gadījumu analīze	Gadījumu analīze, argumentēšana	Gadījuma analīze	Analītiska spriešana, argumentēšana
4. uzdevums	Informācijas pratība, analītiska spriešana, modelēšana	Informācijas pratība, argumentēšana	Informācijas pratība, modelēšana	Informācijas pratība, analītiska spriešana	

"Sociālās zinātnes II" valsts pārbaudes darba
vērtēšanas saturu raksturo trīs kategorijas

SR veids un grupa

Satura modulis

**Izziņas darbības
līmenis**

Snieguma līmeņa apraksti

Piemērs tēmas "Cilvēkkapitāls un ilgtspēja" uzdevumam

2.1. uzdevums. Pārmaiņu tendences

Līmenis	Sācis apgūt	Turpina apgūt	Apguvis	Apguvis padziļināti
Kritērijs				
Nolasa informāciju, konstruē skaidrojumu	Skaidro cilvēkkapitāla nozīmes pieaugumu un tendences pakalpojumu tirdzniecībā. Skaidrojums ir grūti saprotams un ietver neprecīzu jēdzienu un nosaukumu lietojumu.	Skaidro cilvēkkapitāla nozīmes pieaugumu un tendences pakalpojumu tirdzniecībā, aprakstot ietekmējošos faktoros un sakarības. Skaidrojums notiek, pamatojoties uz nolasītajiem datiem, pieredzi, tomēr tas ir nepilnīgs, lai pamatotu pierādījumus.	Skaidro cilvēkkapitāla nozīmes pieaugumu un tendences pakalpojumu tirdzniecībā, aprakstot visus komponentus. Skaidrojums notiek, pamatojoties uz iegūtajiem datiem un ekonomikas likumsakarību noskaidrošanu.	Skaidro cilvēkkapitāla nozīmes pieaugumu un tendences pakalpojumu tirdzniecībā. Skaidrojums ir uzrakstīts, lietojot zinātniskās valodas stilu, ietver visus nozīmīgākos pierādījumus, lai noskaidrotu pētāmās parādības savstarpējās sakarības.
Meklē un atlasa informāciju/datus/faktus	Atlasa informāciju un statistikas datus par pakalpojumu tirdzniecības attīstību. Ir iegūta arī lieka informācija, bet atbildē tiek sniegta nebūtiska informācija, kas demonstrē vāju orientēšanos situācijā.	Atlasa informāciju un statistikas datus par pakalpojumu tirdzniecības attīstību. Papildina doto informāciju, bet tā – nav pilnībā izmantojama uzdotā jautājuma risināšanā.	Atlasa daudzveidīgu informāciju un statistikas datus par pakalpojumu tirdzniecības attīstību.	Precīzi atlasa daudzveidīgu informāciju un visus nepieciešamos statistikas datus, lai izsmeļoši atbildētu uz uzdotajiem jautājumiem.

"Mana ekonomika" tēmas augstākajam apgaves līmenim

Cilvēkkapitāls un ilgtspēja

Par sabiedrības ilgtspējīgas attīstības mērķiem un īstenošanas līdzekļiem, uzņēmējkompetenci un intelektuālā kapitāla, tehnisko zināšanu nozīmi ekonomikas izaugsmes nodrošināšanā.

Inovatīva pārvaldība un globālā konkurētspēja

Par publiskās un inovatīvās pārvaldības nepieciešamību, valsts atbalsta instrumentiem konkurences veicināšanā un sabiedrības nevienlīdzības mazināšanā, sakarībām starp konkurenci, ražošanas faktoru izmantošanas efektivitāti un iedzīvotāju labklājību, kā arī par starptautisko institūciju lomu globālās konkurētspējas veicināšanā.

"Mana ekonomika" sadaļas skolotājiem metodiku katrai tēmai veido:

- **uzdevumi, to atbildes, darba lapas, aktivitātes**, kuras var izmantot mācību stundās;
- **metodiskie ieteikumi** mācību procesa organizēšanai;
- **pārbaudes darbu paraugi**, kas palīdz pārlicināties par tēmas satura apguvi vai snieguma līmeņa apraksti padziļinātajam kursam;
- **ierosinājumi** projektu un pētnieciskiem darbiem, **idejas** argumentētām esejām;
- citi ieteikumi tēmas apguvei.

"Mana ekonomika" tēmas "Cilvēkkapitāls un ilgtspēja" sasaiste ar valsts vidējās vispārējās izglītības standartu

12. Cilvēkkapitāls un ilgtspēja (padziļinātajam kursam)

Ilgspējība

Ieguldījumi cilvēkkapitālā

Intelektuālais kapitāls

Finanšu līdzekļu pārvaldība

Valsts politika

Plānotie skolēnam sasniedzamie rezultāti

S.A.3.8. Argumentē cilvēkkapitāla un cilvēkresursu nozīmību, raksturo galvenās cilvēkresursu vadīšanas darbības uzņēmumā un to atšķirības dažādu nozaru uzņēmumos. Analizē dažādu paaudžu darbinieku motivējošos faktorus.

"Mana ekonomika" tēmas

"Cilvēkkapitāls un ilgtspēja"

saturs un mērķi

12. Cilvēkkapitāls un ilgtspēja (padziļinātajam kursam)

Ilgtspējība

Ieguldījumi cilvēkkapitālā

Intelektuālais kapitāls

Finanšu līdzekļu pārvaldība

Valsts politika

Sasniedzamie rezultāti

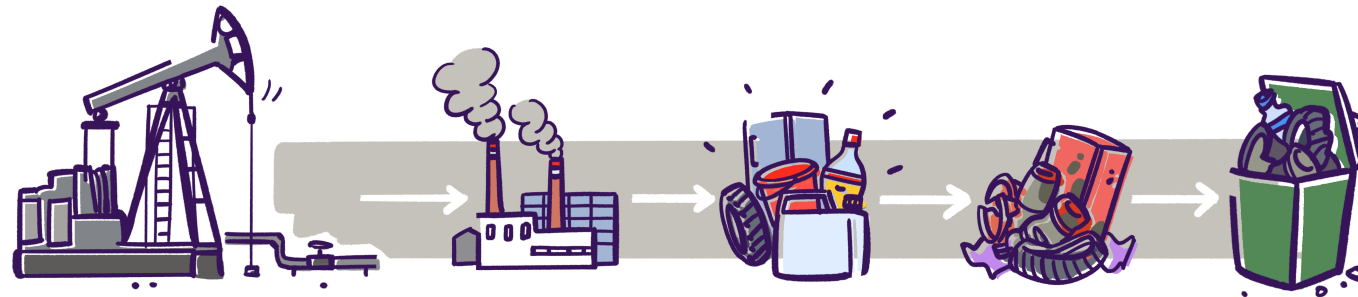
- 1) Izmantojot piedāvāto informāciju, skaidro, kādas tendences pastāv fiziskā, cilvēku un dabas kapitāla attīstībā.
- 2) Meklē un atlasa informāciju par ieguldījumiem cilvēkkapitālā, salīdzina un interpretē to.
- 3) Analizē izglītības nozīmi indivīda ienākumu gūšanā un valsts ekonomikas izaugsmē un attīstībā.
- 4) Vērtē darbinieku motivēšanas veidus un tās nozīmi.

Apgūstamie jēdzieni

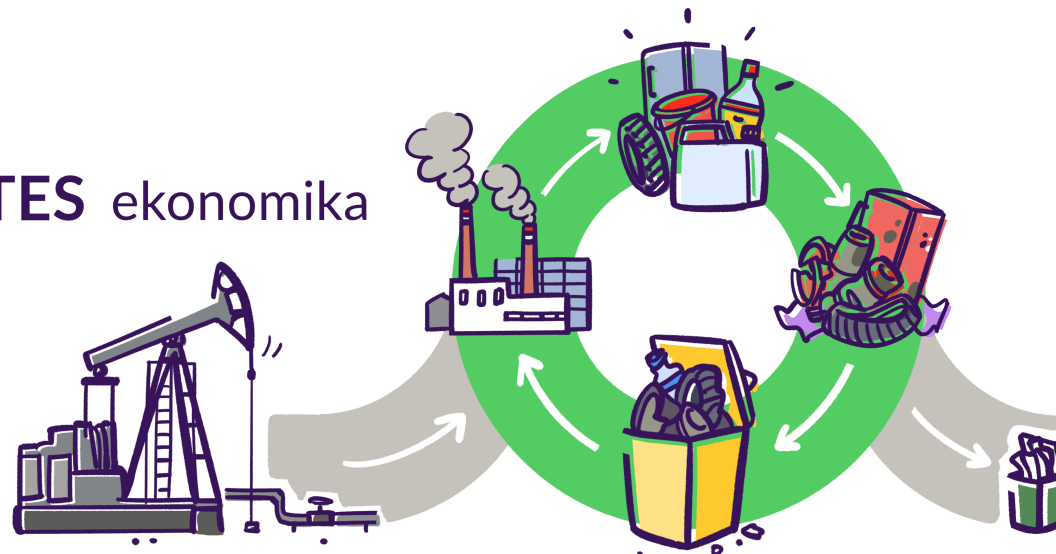
Cilvēkkapitāls, cilvēkresursi, sociālais kapitāls, pakalpojumu sektors, modernie pakalpojumi, motivācija, motivēšana.

Gata Šļūkas ilustrācijas – diskusiju ierosmei

LINEĀRA resursu izmantošana

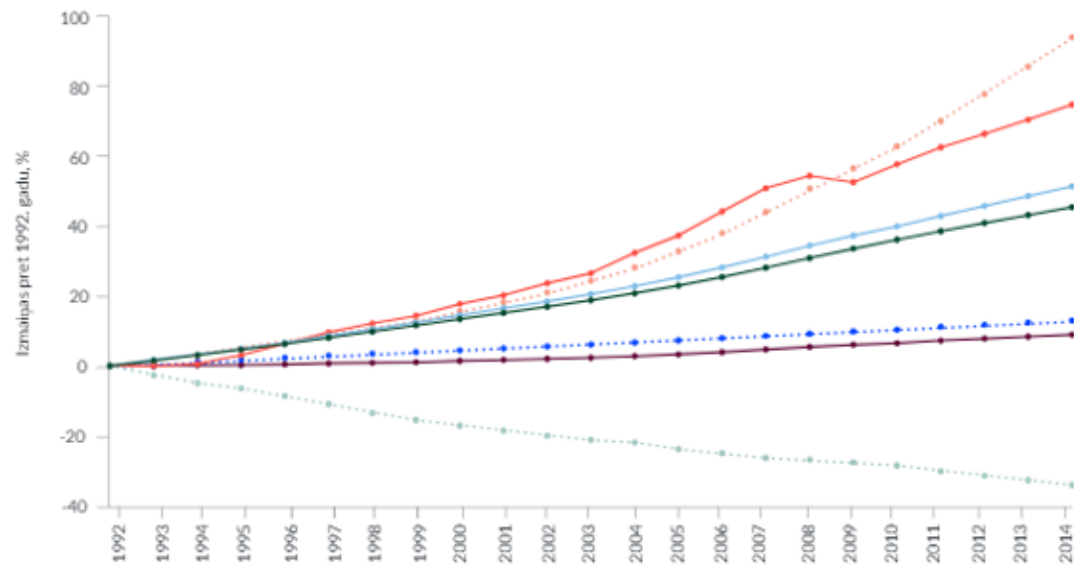
APRITES ekonomika

Uzdevumu veidi

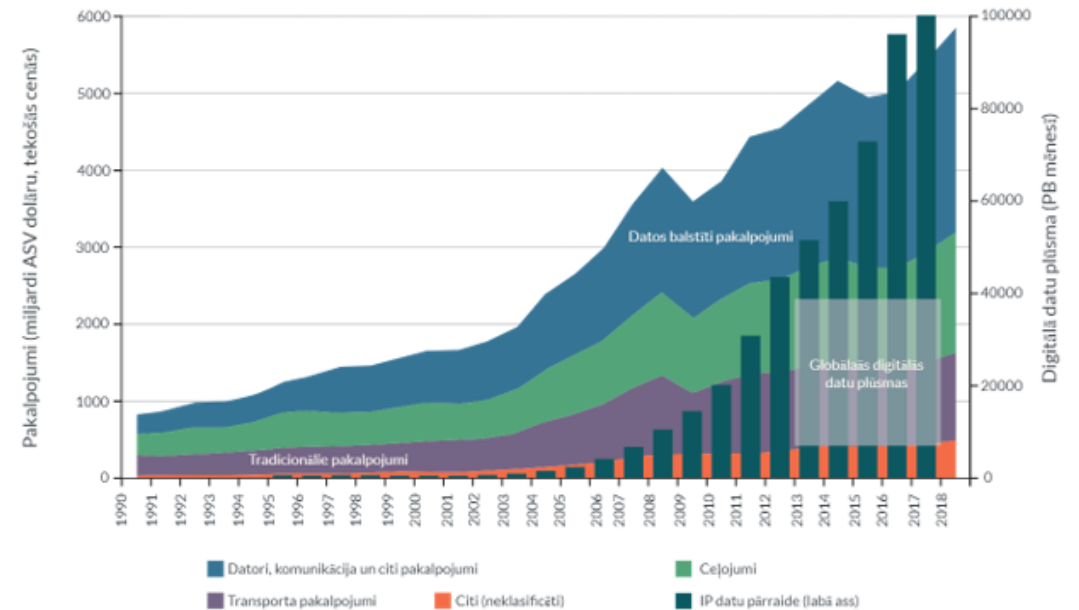
Piemērs – informācijas pratība

IKP uz 1 iedzīvotāju Iedzīvotāji
Saražotais kapitāls uz 1 iedzīvotāju Dabas kapitāls uz 1 iedzīvotāju
Cilvēkkapitāls uz 1 iedzīvotāju Iekļaujošā bagātība Iekļaujošā bagātība uz 1 iedzīvotāju

1. attēls. Cilvēkkapitāla, fiziskā kapitāla un dabas kapitāla izmaiņas

B. Izpēti 2. attēlā sniegto informāciju un atbildi uz jautājumiem!

2. attēls. Pakalpojumu tirdzniecības attīstība

C. Iepazīsties ar S. Bērziņas (2019) pētījumu *Zināšanu ietilpīgi pakalpojumi – gudrs ceļš izaugsmei*

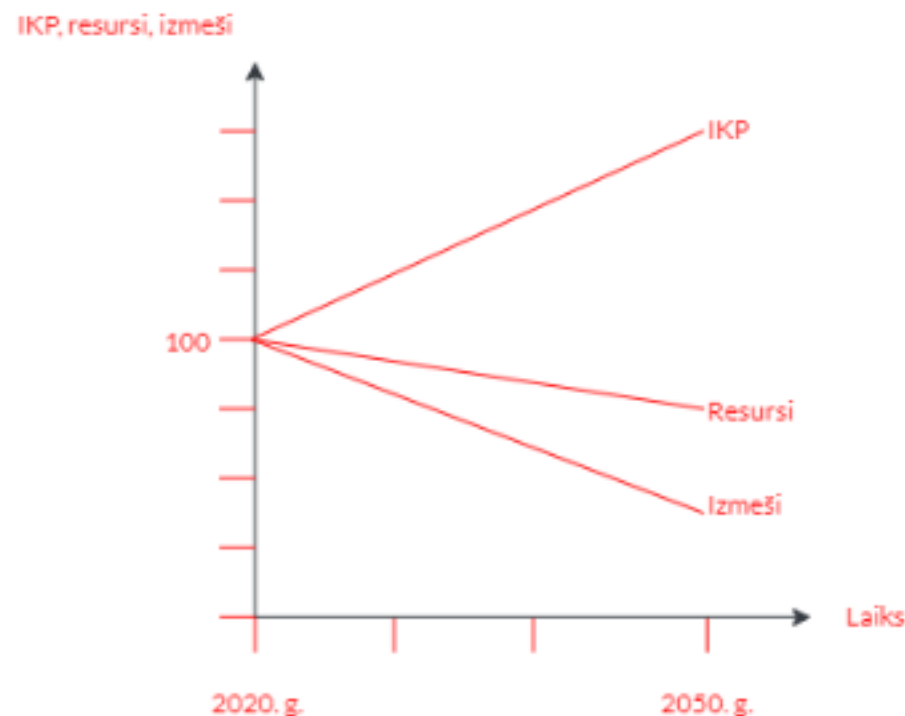
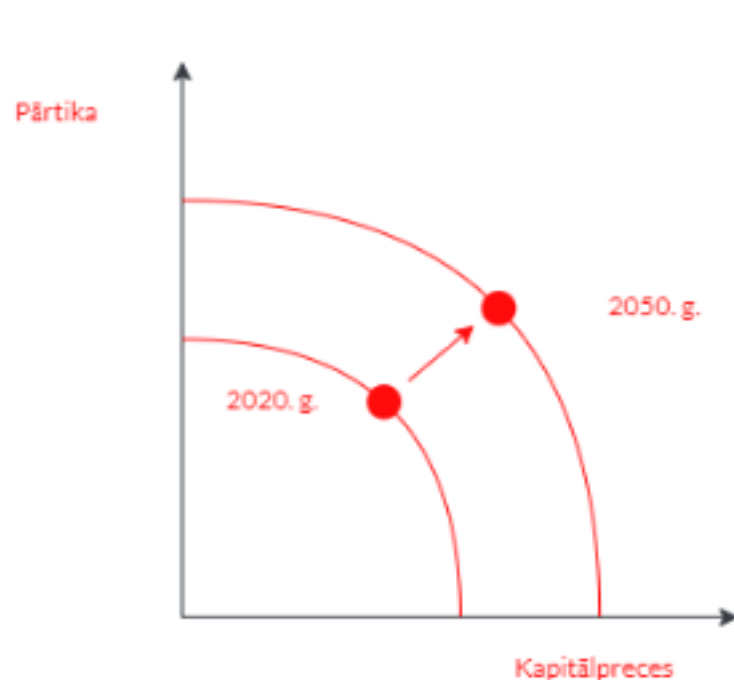
(sk. <https://www.makroekonomika.lv/zinasanu-ietilpigi-pakalpojumi-gudrs-cels-izaugsmei>)!

Atlasi informāciju un uzraksti atbildes uz jautājumiem!

Uzdevumi veidi

Piemērs – ekonomiskā modelēšana

- Pieņemsim, ka valstī efektīvi izmanto esošos resursus. Lieto ražošanas iespēju robežas modeli (2.a attēls) un atspoguļo tajā ražošanas iespēju pārmaiņas, kas notiks pēc aprites ekonomikas principu ieviešanas – atkritumu pārstrādi un atkārtotu izmantošanu, ceteris paribus!
- Pieņemsim, ka, pārejot uz aprites ekonomiku, līdz 2050. gadam notiek vienmērīga ekonomikas izaugsme, vienlaicīgi samazinās resursu patēriņš un siltumnīcefektu izraisošo gāzu emisija (izmeši). Izmantojot ekonomikas modeli (2.b attēls), atspoguļo tajā šīs sakarības!

Tēmas apguvei nepieciešamās zināšanas un prasmes

"Mana ekonomika" publiskās daļas materiāli

- **iekšzemes kopprodukts** (sk. "Mana ekonomika" 7.–9. klasei, tēma "Labklājība", sadaļa "Iekšzemes kopprodukts", [IKP - iekšzemes kopprodukts | Naudas skola](#));
- **ekonomikas izaugsme un to ietekmējošie faktori** (sk. "Mana ekonomika" 10.–12. klasei, tēma "Labklājība", sadaļa "Ekonomiskās izaugsmes faktori", [Ekonomiskās izaugsmes faktori | Naudas skola](#)),
- **valsts loma ilgtermiņa izaugsmes nodrošināšanā** (sk. "Mana ekonomika" 10.–12. klasei, tēma "Labklājība", sadaļa "Valsts loma ekonomiskās izaugsmes nodrošināšanā", [Valsts loma ilgtermiņa izaugsmes nodrošināšanā | Naudas skola](#)),
- **labklājības galvenie rādītāji** (sk. "Mana ekonomika" 7.–9. klasei, tēma "Labklājība", sadaļa "Dažādi labklājības rādītāji", [Dažādi labklājības rādītāji | Naudas skola](#)).

Tēmas apguvei nepieciešamās zināšanas un prasmes "Mana ekonomika" padziļinātā kursa materiālu pielikumi

10.–12. klase
Cilvēkkapitāls un ilgtspēja (padziļinātajam kursam)
1. apakštēma "Ilgtspēja"
Kas ir sabiedrības ilgtspējīga attīstība, tās mērķi un īstenošanas līdzekļi?

4. pielikums/ Izdales materiāls

Aprites ekonomikas būtība

Vēlme nodrošināt augstāku iedzīvotāju labklājības līmeni neizbēgami palielina resursu izmantošanu. Iedzīvotājiem saimniekojot tradicionāli, ierobežotības problēma vēl vairāk saasinātos. Arvien skaidrāk iezīmējas nepieciešamība mainīt iedzīvotāju, uzņēmumu, valdības domāšanas veidu, bet vēl vairāk – vajadzība pēc rīcības, kas ļautu palielināt ražošanu, paaugstināt labklājību, samazinot ierobežoto resursu izmantošanu. Šo mērķu sasniegšanai Eiropas Komisija 2015. gadā izstrādāja rīcības plānu aprites ekonomikas principu ieviešanai un 2020. gadā to būtiski papildināja.

Starptautiskā darba organizācija *aprites ekonomiku* definē kā ekonomiku, kura balstās uz precēm, kas radītas ilgstošai lietošanai, labošanai, atkārtotai lietošanai un pārstrādei. Aprites ekonomika tiecas maksimizēt preces vērtību tās lietošanas laikā, kā arī pēc preces dzīves cikla, izmantojot tās komponentus jaunu produktu radīšanā. Aprites ekonomika dod arī priekšroku preču lietošanai pretstatā to turēšanai īpašumā.

Savukārt, Eiropas Komisija, 2015. gadā apstiprinot aprites ekonomikas rīcības plānu, formulēja aprites ekonomiku kā tādu, kurā produktu, materiālu un resursu vērtība ekonomikā tiek saglabāta tik ilgi, cik iespējams, un atkritumu radīšana tiek minimizēta.

Avots: Paula, D. (2021) *Aprites ekonomikas iedzīvināšana jeb daži izaicinājumi ceļā uz atgriešanos nākotnē*. <https://www.makroekonomika.lv/aprites-ekonomikas-iedzivinasanne-ne-izaicinajumi-cela-uz-atgriesanos-nakotne>.

Papildinformācija

Skolēniem var ieteikt izmantot:

Informatīvo ziņojumu "Aprites ekonomikas stratēģija Latvijai".
Sk. https://www.varam.gov.lv/sites/varam/files/content/files/varamzin_200120_aestrategija.pdf.

Zutis, K. (2021) *Aprites ekonomika – Latvijas tautsaimniecības zaļais glābšanas riņķis*. Sk. <https://www.makroekonomika.lv/aprites-ekonomika-latvijas-tautsaimniecibas-zalais-glabsanas-rinkis>.

Paula, D. (2021) *Aprites ekonomikas iedzīvināšana jeb daži izaicinājumi ceļā uz atgriešanos nākotnē*. Sk. <https://www.makroekonomika.lv/aprites-ekonomikas-iedzivinasana-jeb-dazi-izaicinajumi-cela-uz-atgriesanos-nakotne>.

Paldies par uzmanību!

